Stavovi prema homoseksualcima

Stapić, Tihana

Undergraduate thesis / Završni rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:001025

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij psihologije

Tihana Stapić

Stavovi prema homoseksualcima

Završni rad

Mentor: Doc.dr.sc. Silvija Ručević

Osijek, 2012.

Sažetak

Homoseksualnost je postojanje seksualne privlačnosti između istospolnih osoba, a od 1976. godine ne smatra se psihijatrijskim poremećajem, već samo jednom varijantom seksualnog ponašanja. Pretpostavlja se da je raširenost homoseksualnosti u populaciji od 4% do 17 %. Seksualna orijentacija osobe utječe na stavove drugih prema toj osobi. U današnje vrijeme prema seksualnim manjinama postoje izraženi stereotipi, a najrašireniji termin koji označava neprijateljsko i diskriminacijsko ponašanje spram homoseksualaca je homofobija.

Stav prema homoseksualnosti značajno se mijenjao kroz povijest. Generalno govoreći, od 12. st. pr. Krista i prije, homoseksualnost je bila prihvaćena, no početkom 12. st. nakon Krista homoseksualnost se počinje strogo osuđivati. Tek u razdoblju prosvjetiteljstva dolazi do liberalizacije zakona. U novijoj povijesti, donose se zakoni koji zabranjuju diskriminaciju na temelju spolne orijentacije.

Japan i Kina kroz povijest su bile i ostale vrlo tolerantne prema homoseksualnosti, a njihove stope polako počinu pratiti SAD, Velika Britanija i Hrvatska. Vrlo negativne stavove zadržala je Jamajka, ali i mnoge Bliskoistočne zemlje. Rasa je također važan prediktor stavova, tako da Afroamerikanci imaju negativnije stavove prema homoseksualcima.

Neki smatraju da vjeroispovijest i osobna religioznost igraju najvažniju ulogu u oblikovanju stavova prema homoseksualnosti. Protestantizam, Kršćanstvo i Islam vrlo oštro osuđuju homoseksualnost.

Ostale značajne varijable koje su snažni prediktori stava prema homoseksualnosti su dob, spol, obrazovanje, iskustvo, studijsko usmjerenje i konzervatizam.

Mediji imaju važnu ulogu u oblikovanju stavova prema homoseksualnosti jer način na koji je homoseksualnost prikazana u njima utječe na to kakve će stavove formirati konzumenti.

Prevladavanje homoseksualnosti u zatvoru može utjecati na negativne stavove prema homoseksualnosti općenito.

Ključne riječi: homoseksualnost, stav, značajne varijable, mediji, zatvor

Sadržaj

1. UVOD ..... **Error! Bookmark not defined.**
2. HOMOSEKSUALNOST ..... **Error! Bookmark not defined.**
3. STAV 2
   3.1 HOMOFOBIJA 2
   3.2 PREDRASUDE I DISKRIMINACIJA 4
4. GENETIKA NASUPROT OKOLINI 5
5. STAV PREMA HOMOSEKSUALNOSTI KROZ POVIJEST 5
6. NACIONALNOST 6
   6.1. SAD 6
   6.2. JAMAJKA 7
   6.3. VELIKA BRITANIJA 7
   6.4. KINA 8
   6.5. JAPAN 8
   6.6. HRVATSKA 9
   6.7. DRUGE ZEMLJE I PLEMENA 10
7. RASA 10
8. RELIGIJA ..... 1**Error! Bookmark not defined.**
   8.1. KRŠĆANSTVO 12
   8.2. ISLAM 13
   8.3. PROTESTANTIZAM 13
9. OSTALE VARIJABLE POVEZANE SA STAVOVIMA 13
   9.1. SPOL 13
   9.2. DOB 14
   9.3. OBRAZOVANJE 14
   9.4. PRETHODNO ISKUSTVO 14
   9.5. STUDIJSKO USMJERENJE 14
   9.6. OTVORENOST PREMA ISKUSTVU 15
   9.7. FEMININI STAVOVI 15
   9.8. SEKSUALNI KONZERVATIZAM 15
10. MEDIJI 16
11. ZATVOR 17
12. ZAKLJUČAK 18
13. LITERATURA 19

1. UVOD

Homoseksualnost je tema koja je oduvijek bila opterećena neznanjem, stereotipima i predrasudama, a u određenim religijama i državama i same rasprave o njoj još su uvijek tabu. To je jedna od najkompleksnijih stvarnosti ljudske prirode koja je uvijek budila ljudsko zanimanje tako da niti neznanje o homoseksualcima nije spriječilo ljude da imaju snažna mišljenja o njima.

Iz tog razloga, cilj ovog završnog rada je prikazati stavove prema homoseksualcima kroz povijest, navesti varijable koje utječu na stavove prema homoseksualnosti i oblikuju ih te kroz tekst ukazati na područja na kojima bi se trebalo poraditi želi li se kretati prema tolerantnijim stavovima.

Na početku ćemo se kratko osvrnuti na vječno pitanje „genetika ili okolina“ u formiranju pozitivnih ili negativnih stavova prema homoseksualnosti. Nadalje, kako bi se jasnije shvatila fluktuacija u stavovima prema homoseksualnosti, prikazan je stav prema homoseksualnosti kroz povijest. Dalje u tekstu bit će prikazani stavovi heteroseksualnih osoba prema homoseksualnosti ovisno o nacionalnosti. Prikazani su stavovi Amerikanaca, Jamajčana, Britanaca, Kineza, Japanaca, Hrvata i stanovništva drugih zemalja, kao i odnos različitih plemena prema homoseksualnosti. Također, prikazana je i razlika u stavovima prema osobama homoseksualne orijentacije s obzirom na rasu. Sljedeća značajna varijabla obrađena u tekstu jest religioznost i način na koji ona utječe na formiranje stavova prema homoseksualnosti. Osvrnut ćemo se na Kršćanstvo, Islam i Protestantizam. Nadalje, bit će ukazano na značajnost medija u oblikovanju stavova prema homoseksualcima. Pred kraj, spomenut će se i ostale značajne varijable povezane sa stavovima, dob, spol, obrazovanje, prethodno iskustvo i druge. Posebno mjesto zauzima zatvor kojemu je homoseksualnost dio kulture.

2. HOMOSEKSUALNOST

Seksualnost prožima čitavo ljudsko biće i u životu čovjeka ima važnu ulogu. Jedna od komponenti identiteta osobe je seksualna orijentacija, koja se definira kao emocionalna, romantična i seksualna privlačnost prema drugoj osobi. Ona se kod većine ljudi formira vrlo rano u životu kroz interakciju bioloških, kognitivnih i socijalnih faktora (Bosanac i Bjelić, 2002).

Spolnost se, kada je riječ o spolnoj usmjerenosti, dijeli na heteroseksualnu čije je usmjerenje prema osobi suprotnog pola, i homoseksualnu (Tomašević, 2003). Homoseksualnost se definira kao postojanje seksualne privlačnosti i kontakata između osoba istog spola, što može i ne mora biti prevladavajući oblik seksualnog ponašanja (Krizmanić, 2005). Prema znanstvenoj literaturi homoseksualna osoba nije samo ona koja se upušta u homoseksualne aktivnosti, već i ona koja prema takvim aktivnostima osjeća sklonost i potrebu.

Pojam „homoseksualnost“ u znanost uvodi mađarski liječnik K. Benkert 1869. godine kao zamjenu za dotadašnje pogrdne izraze poput pederastije za mušku homoseksualnost ili tribadije za žensku. Sami za sebe danas homoseksualci koriste termin gay (gay na engleskom jeziku znači veseo) koji uključuje ponos osobe zbog svoje orijentacije (Tomašević, 2003).

Do 1976. godine homoseksualnost je smatrana psihijatrijskim poremećajem, no tada je Američko psihijatrijsko društvo uklanja s popisa mentalnih bolesti i danas se smatra samo jednom varijantom seksualnog ponašanja (American Psychological Association, 2008). Smatra se da je raširenost homoseksualnosti danas jednaka kao i u povijesti iako različita istraživanja donose različite postotke. Neki procjenjuju da se kreće od 4% do 17 %, drugi da ima 4,1% muškaraca i 2,6% žena, odnosno 5-6% muškaraca i 2-3% žena (Tomašević, 2003). U Hrvatskoj je 675 000 homoseksualaca na 4,5 milijuna stanovnika (15%).

3. STAV

Najviše istraživan problem socijalne psihologije je problem stava. Mjerenjem stavova dolazi se do motiva koji su najvažniji za razumijevanje ljudskih postupaka. Stav je rezultat socijalnih utjecaja na pojedinca i stječe se na osnovi iskustva, a istovremeno snažno utječe na razna zbivanja u ljudskom društvu. Ljudi dižu revolucije i ulaze u sukobe upravo zbog razlike u stavovima (Zvonarević, 1976). Stav se može definirati kao stečena i relativno stabilna organizacija emocija, vrednovanja i reagiranja, bilo pozitivnih ili negativnih, prema nekom objektu, osobi ili situaciji, no bit stavova je, prema Zvonarević (1976), u tome da predstavljaju neke tendencije koje usmjeravaju naše ponašanje.

Seksualna orijentacija osobe utječe na stavove drugih prema toj osobi. Danas prema svim manjinskim grupama postoje izraženi stereotipi, pa tako i prema homoseksualcima budući da se na heteroseksualnost gleda kao na normu. Najrašireniji termin koji označava neprijateljsko i diskriminacijsko ponašanje spram homoseksualaca je homofobija.

3.1 Homofobija

Termin „homofobija“ skovao je G. Weinberg 1972. godine. Weinberg je ovaj pojam koristio da objasni strah koji osjećaju heteroseksualci kada se nađu u blizini homoseksualaca, ali i mržnju koju osjećaju homoseksualci prema samima sebi. Kritičari termina „homofobija“ naglašavaju da, iako se početna upotreba termina vrtjela oko straha od homoseksualnosti, nikada u pitanju nije bila prava fobija, niti su pronađeni dokazi da homofobni pojedinci izbjegavaju homoseksualce. U pitanju nije, dakle, iracionalni strah, već kulturalna diskreditacija homoseksualnosti (Fraiser, 1997; prema Kurelić, 2006). Smatraju da bi se bolje trebali koristiti

termini poput homoseksizma, heteroseksizma, antihomoseksualizma ili seksualnih predrasuda (Ahmad i Bhugra, 2010; Adams i sur., 1996; Kurelić, 2006).

Hudson i Ricketts (1980; prema Ahmad i Bhugra, 2010) su razdvojili pojmove homonegativizam i homofobija, definirajući homonegativizam kao multidimenzionalni konstrukt koji uključuje procjenu moralnosti homoseksualaca, odluke koje se vežu uz socijalne odnose te bilo koji odgovor koji je povezan s uvjerenjima, preferencijama, socijalnom poželjnošću ili sličan kognitivni odgovor. Dakle, homonegativizam je intelektualni stav prema homoseksualnosti. Homofobija je, s druge strane, emocionalni odgovor koji uključuje strah, neugodu, ljutnju i averziju koju pojedinci doživljavaju u interakciji s homoseksualcima. Povremeno negativni stavovi mogu dovesti do hostilnog verbalnog ili fizičkog djelovanja protiv gay individualaca s malo očitih motiva, osim snažnog protivljenja. Više od 90% homoseksualaca bilo je meta verbalnog zlostavljanja, a više od jedne trećine pretrpjelo je fizičko zlostavljanje (Adams i sur., 1996).

Jedno psihoanalitičko objašnjenje homofobije kao fenomena temeljenog na anksioznosti govori kako glavni faktor u homofobiji može biti anksioznost zbog mogućnosti da osoba postane homoseksualna. Latentna homoseksualnost, homoseksualno uzbuđenje kojeg pojedinac nije svjestan ili ga poriče, prema toj teoriji, može objasniti iracionalne stavove nekih pojedinaca. Tu su teoriju Adams, Wright i Lohr (1996) ispitali i dobili zapanjujuće rezultate. Samo pojedinci koji su bili visoko na homofobnosti i priznali negativne emocije spram homoseksualaca, doživjeli su seksualno uzbuđenje na homoseksualnu erotičnu stimulaciju. No, moguće je da gledanje homoseksualnog sadržaja uzrokuje negativne emocije poput anksioznosti kod homofobnih muškaraca. S obzirom da je pokazano da anksioznost povećava uzbuđenje i erekciju, teorija i predviđa erekciju kod homofobnih muškaraca. Nadalje, to bi indiciralo da je reakcija na homoseksualni stimulus reakcija na prijeteće stanje, prije nego li na seksualno uzbuđenje samo po sebi (Adams i sur., 1996).

Istraživanje provedeno u Ujedinjenom Kraljevstvu 2000. godine pokazalo je da veliki broj studenata medicine ima izrazito homofobne stavove, što je u skladu s brojnim prijašnjim nalazima. Stariji studenti imaju pozitivnije stavove od mlađih što može ukazivati na proces promjene i veću raznolikost ljudi s kojima su se sreli tijekom studija. Negativni stavovi, pretpostavlja se, djelomično su uzrokovani tradicionalnim načinom predavanja i konzervatizmom. Iz tog razloga naglašena je potreba za cjelovitijim pristupom predavanjima koji će uključiti sve aspekte ljudske seksualnosti (Parker i Buhra, 2000).

U rezoluciji Europskog parlamenta o zaštiti manjinskih prava i antidiskriminacijskim politikama proširene Europe izražena je zabrinutost zbog rastućeg javnog prihvaćanja rasističkih,

islamofobnih i homofobnih izjava članova vlada zemalja članica, zbog čega su institucije EU pozvane osuditi sva djela homofobnog nasilja koje čine države i pojedinci.

3.2 Predrasude i diskriminacija

Weinbergova upotreba termina „homofobija“ povezuje dva pojma, predrasude i diskriminaciju. Diskriminacija je negativan odnos, ponašanje ili postupak prema pripadnicima neke skupine koji izazivaju kod njih štetne posljedice. Diskriminatorno ponašanje potaknuto je samim pripadanjem nekoj skupini, spolu, statusu ili socijalnom porijeklu (Kljaić, 2005). Ona se događa na temelju stereotipa, a često su joj u osnovi predrasude, vjerovanja da će neka skupina ljudi neprikladno djelovati ili imati negativne osobine zbog pretpostavljenih rasnih, etničkih ili spolnih osobitosti (Rathus, 2001). Netolerantnost prema homoseksualcima prenosi se i održava upravo stereotipima i predrasudama koje socijalna okolina ima o homoseksualnim osobama.

Neki od uobičajenih opisa homoseksualnih osoba su „pogrešno prilagođen“ ili „spolno abnormalan“ (Pavlin-Bernardić, 2003). Nadalje, ljudi smatraju da homoseksualne osobe imaju karakteristike suprotnog spola, odnosno da homoseksualne žene više sliče prosječnom muškarcu, a homoseksualni muškarci prosječnoj ženi (Kite i Deaux, 1987). Postoji razlika između muškaraca i žena i njihove percepcije sličnosti homoseksualnih osoba s heteroseksualnim. Žene percipiraju veću sličnost između muškaraca homoseksualne orijentacije i žena heteroseksualne nego muškarci, a muškarci percipiraju veću sličnost između žena homoseksualne orijentacije i muškaraca heteroseksualne orijentacije od žena. Takvi zaključci vrijede i u suprotnom smjeru tako da informacija o specifičnim karakteristikama navodi na zaključke o spolnoj orijentaciji. Neki su spremni na temelju jedne, po njihovom mišljenju, feminine karakteristike prozvati muškarca homoseksualcem (Dunbar i sur., 1973). Osobe percipiraju veće razlike između homoseksualnih i homoseksualnih muškaraca nego između žena moguće iz razloga što su homoseksualni muškarci uočljiviji u zajednici pa ljudi imaju jasnije formirane stereotipe o njima nego o ženama homoseksualne orijentacije (Kite i Deaux, 1987). Još jedan ukorijenjen stereotip jest da u vezama homoseksualci igraju i ne izmjenjuju heteroseksualne uloge. Zabrinjavajući stereotip koji se uvukao u društvo je da muškarci homoseksualne orijentacije seksualno zlostavljaju djecu, no biti homoseksualac nikako ne znači biti pedofil.

4. GENETIKA NASUPROT OKOLINI

Stavovi prema homoseksualcima nisu urođeni, nego stečeni procesom socijalizacije (Calzo i Ward, 2009). Ipak, istraživanja s blizancima navode na zaključak da pored genetike, obiteljsko okruženje skromno doprinosi socijalnim stavovima. Ta istraživanja demonstrirala su da su

razlike u osobnosti većinski naslijeđene te je stoga moguće da postoji genetski utjecaj na homofobiju. Genetski doprinos homofobiji može djelomično odražavati genetski utjecaj na povezane osobine poput inteligencije, osobnosti ili socijalnog statusa. Nadalje, velika je sličnost u stavovima članova nuklearne obitelji (Eaves i Hatemi, 2008). No zajednički okolinski utjecaji, poput normi i vrijednosti koje su prenesene s roditelja, skromno pridonose varijaciji u homofobnim stavovima posebice gledano dugoročno (Verweij i sur., 2008).

Roditelji i učitelji pokušavaju utjecati na stavove djece kroz razne socijalne mehanizme, poput religioznog učenja, te nadgledanja izloženosti literaturi, medijima, vršnjacima i slično. Moderni sistemi edukacije omogućuju da djeca imaju različite stavove od roditelja te tako, usprkos očitom socijalnom utjecaju roditelja na djecu dok su s njima, kada djeca odrastu vjerojatnije će imati stavove koji su u skladu s njihovim vlastitim iskustvima socijalizacije s vršnjacima, novim vrijednostima stvorenim u grupama (Wong, 2008).

5. STAV PREMA HOMOSEKSUALNOSTI KROZ POVIJEST

Stav prema homoseksualcima mijenjao se kroz povijest iako je homoseksualnost postojala u svim narodima i kulturama. Antička Grčka smatra se kolijevkom homoseksualnosti iako već iz 12. St. Pr. Krista datiraju stihovi iz starog Egipta koji slave istospolnu ljubav. Može se reći da je dominantno mišljenje u staroj Grčkoj bilo da osoba može erotski odgovoriti na ljepotu bilo kojeg ljudskog bića, neovisno o spolu. Međutim, idealom ljepote smatrano je atletski građeno, mišićavo muško tijelo koje je najbliže odgovaralo slici bogova. U kontekstu obožavanja ljepote muškog tijela posebno mjesto zauzima pederastija, homoseksualni odnos između odraslog muškaraca, učitelja, i mladića, učenika. Slična praksa danas postoji u Afganistanu.

U starom Rimu također nije bila prisutna podjela prema kojoj se osobu strogo određivalo s obzirom na njenu seksualnu orijentaciju. Sam stav prema homoseksualnom odnosu se tijekom povijesti Rima mijenjao, no poznato je da su skoro svi rimski carevi, bez obzira na razlike u svojim službenim stavovima o homoseksualnosti i zakonima koje su donosili o njoj, imali ljubavnike istog spola.

Sve do prijelaza iz 11. u 12. stoljeće katolička Crkva nije obraćala pažnju na homoseksualnost, štoviše, o svojim sklonostima prema istom spolu govorili su i svećenici. U 12. stoljeću stavovi se počinju mijenjati i prihvaćanje zamjenjuje osuda. Počelo se govori kako je homoseksualnost protuprirodna pa je tako do kraja 13. stoljeća homoseksualnost kažnjavana smrću.

U doba renesanse još uvijek je snažan utjecaj predrasuda, a negativni stavovi o homoseksualcima integrirani su u kršćansku vjeru pa se homoseksualnost strogo kažnjava. Drugi

znanstvenici navode da se Crkva zapravo protivila proglašavanju homoseksualnosti krivičnim djelom te da je isticala kako s javni zakoni ne trebaju baviti privatnim stvarima.

Tek u razdoblju prosvjetiteljstva, u 17. I 18. stoljeću dolazi do liberalizacije zakonodavstva i homoseksualnost se izbacuje iz popisa kriminalnih djela (Tomašević, 2003), a 1791. godine Francuska je postala prva država u kojoj homoseksualnost nije kažnjiva.

U 20 stoljeću gay-potkultura izlazi iz sjene i razvija se pokret za gay oslobođenje, no s druge strane, to je ujedno bilo i razdoblje najveće represije nad homoseksualcima. Kraj 20. stoljeća donosi zakone koji zabranjuju diskriminaciju na temelju seksualne orijentacije (Tomašević, 2003).

6. NACIONALNOST

Postoji veliki varijabilitet u stavovima u različitim zemljama. Što se tiče usporedbe različitih nacionalnosti prema homoseksualnosti, utvrđeno je da su najtolerantniji Nizozemci, Švicarci i Danci. Najnegativnije stavove imaju Filipinci, Čileanci i Portugalci. Generalno, može se reći da su većinski stavovi negativni.

6.1. SAD

Prema novijim istraživanjima, čini se da su stavovi Amerikanaca prema homoseksualnoj populaciji evoluirali. U usporedbi s rezultatima istraživanja iz 1990., rezultati sudionika iz istraživanja provedenog 2004. godine pokazuju veću podršku homoseksualnim parovima. Tako je 17. svibnja 2004. godine Massachusetts postala prva država saveznica koja je legalizirala istospolne brakove. Mnogi Amerikanci smatraju da ne bi trebali posvajati djecu jer se djeca ne bi „ispravno“ razvila s roditeljima homoseksualne orijentacije. Dakako, istraživanja su pokazala da su istospolni roditelji jednako sposobni za ispunjavanje roditeljskih obveza kao i drugi parovi. Također je pokazano da istospolni partneri ne utječu na seksualnu orijentaciju svoje djece. U istraživanju iz 1997 godine 43% sudionika u istraživanju izjavilo je da podupire legalizaciju istospolnih zajednica, dok se taj postotak povećao na 52% u 2002. godini. Nalazi pokazuju i predviđaju postepeno povećanje postotka sudionika koji su za neki oblik legalnog priznanja istospolnih partnera. Predsjednik Obama, primjerice, nedavno je izjavio kako podupire gay brakove. Po pitanju zapošljavanja, od 1997. do 2002. godine postotak Amerikanaca koji su smatrali da osobe homoseksualne orijentacije trebaju imati jednaka prava pri zapošljavanju narastao je s 56% na 86% (Avery i sur., 2007). Donedavno je američkoj vojsci bilo zabranjeno tražiti podatke o seksualnoj orijentaciji svog ljudstva, ali je bilo dozvoljeno iz službe odstranjivati sve one koji su sami deklariraju kao homoseksualci. Iako su sami homoseksualci

bili diskretni, diskriminacija, maltretiranje, pa čak i ubojstva nisu prestajala. Danas NATO i njegovi saveznici, poput Francuske, Njemačke, Španjolske, Kanade i Izraela dopuštaju homoseksualcima slobodno služenje u vojsci (Ahmad i Bhugra, 2010).

6.2. Jamajka

Rezultati istraživanja provedenih na Jamajci ukazuju na jako izražene negativne stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Jamajčani, velike društvene institucije i službeni državni organi naginju diskriminaciji homoseksualaca. Još i danas Jamajčani i još neki njihovi karipski susjedi ostaju nepokolebljivi u odluci da se homoseksualnost ne legalizira. Na homoseksualnost se generalno gleda kao na nešto moralno krivo, smatra se da je to stvar izbora te da je često povezana sa siromaštvom, financijskom ovisnošću i ovisnošću o drogama. Malo se zna o muškarcima homoseksualcima na Jamajci upravo iz razloga što su prisiljeni voditi dva paralelna života. Uz homoseksualnu vezu imali su i heteroseksualnu zbog straha od ubojstva, tuče ili protjeravanja. Nadalje, pronađene su razlike u stavovima prema muškarcima i ženama homoseksualne orijentacije, tako da postoji relativna tolerancija lezbijske ljubavi. Bez obzira na negativne stavove prema homoseksualcima, većina Jamajčana ne smatra da homoseksualna orijentacija utječe na izvedbu na poslu te da se spram njih, na poslu, treba odnositi kao prema svakom drugom. No, iznimno je zabrinjavajuća činjenica da 25% Jamajčana smatra da homoseksualci zaslužuju umrijeti (Cowell, 2011).

6.3. Velika Britanija

Već je gore u tekstu navedeno istraživanje kojim se pokazalo da su studenti medicine u Ujedinjenom Kraljevstvu homofobični, što se djelomično moglo objasniti tradicionalnim načinom predavanja, ali i ulogom religije i načina na koji ona utječe na stavove pojedinaca. Oni kojima religijska uvjerenja igraju važnu ulogu u oblikovanju stavova imaju negativnije stavove prema muškarcima homoseksualcima i biseksualcima te imaju izraženiji strah od liječenja pacijenata zaraženih HIV-om ili AIDS-om (Parker i Buhra, 2000). Usprkos tome, sve liberalniji stavovi među Britancima daju se uočiti od 1983. do 2000. godine, kada je postotak onih koji smatraju da su homoseksualni odnosi negativni pao s 50% na 37%. Kao i u većini populacija, stabilni prediktori stavova prema homoseksualnosti su dob i spol, pa tako i u Britaniji muškarci i starije osobe imaju negativnije stavove. Odluka o civilnom partnerstvu (The Civil Partnership Act) došla je na snagu 2005. godine u UK-u i od tada istospolni partneri u civilnim zajednicama imaju jednaka prava kao heteroseksualni vjenčani parovi po pitanju poreza, socijalnog osiguranja, nasljedstva i povlastica na radnom mjestu. Crkve su pozdravile takvu odluku jer je to

bilo djelo pravde i poštenja, no izrazili su brigu da će legalizacija omalovažiti tradicionalni heteroseksualni brak. Tako je 2007. godine na snagu je došla i Odluka o ravnopravnosti (The Equality Act) kojom je sva diskriminacija zbog seksualne orijentacije postala nezakonita (Village i Francis, 2008). Po pitanju zaposlenja, homoseksualci zarađuju plaće vrlo slične heteroseksualcima. Muškarci homoseksualne orijentacije pretežito su zaposleni u području medija i umjetnosti, a za lezbijke obrazac zaposlenja je manje jasan i uočljiv (Ahmad i Bhugra, 2010). 1999. godine Britanija je bila prisiljena skinuti zabranu homoseksualcima da služe u vojsci tako da su čak i oni otpušteni iz vojske zato što su homoseksualci pozvani da joj se ponovo pridruže (Irelan, 2000).

6.4. Kina

Stavovi kineskih studenata o osobama homoseksualne orijentacije ovise o području njihova studiranja, kao i o dobi kada su studenti prvi puta došli u kontakt s terminom „homoseksualnost“. Tako je pronađeno da studenti koji pohađaju znanstvene studije imaju tolerantnije stavove od studenata umjetničkih smjerova, kao i što je ukazano na potrebu za ranom naobrazbom o seksualnosti. Stavovi Kineske populacije postaju liberalniji po pitanju homoseksualnosti, a posebice mlađi, nevjenčani, oni s višim stupnjem edukacije i višim prihodima te oni koji žive u bogatijim gradovima imaju tolerantnije stavove. Nije pronađena razlika između muških i ženskih studenata po pitanju stava o osobama homoseksualne orijentacije (Cao i sur., 2010).

6.5. Japan

U Japanu je kroz povijest naglašena homoseksualna tradicija, posebice kod samuraja i određenih Budističkih redovnika. Budistički redovnici smatrali su da previše seksualnog kontakta sa ženom može oslabiti duh te ga stoga treba izbjegavati. Također, kao u staroj Grčkoj, stariji redovnici su podučavali i vodili brigu o mladićima koji su im, u zamjenu, pružali emocionalno i seksualno zadovoljstvo. Štoviše, mladići su se oblačili poput žena, šminkali i pravili frizure. Samuraji su tijekom vojnih pohoda pored sebe uvijek imali muške ljubavnike, često sluge. Mnogi tvrde da je muška homoseksualnost, nanshoku, donesena iz Kine, zajedno s mnogim drugim kulturalnim običajima. Utjecaj te tradicije vidljiv je i danas u Japanu. Naime, biseksualnost i izvanbračne afere postale su prihvaćena norma u japanskom društvu. Seksualni i obiteljski život kod pojedinca drže se razdvojenima. Žena, najčešće iz dogovorenog braka, ispunjava obiteljske uvjete, dok muški ili ženski ljubavnici, posebice prostitutke, ispunjavaju seksualne želje. Neizbježna dužnost svakog Japanca je vjenčati se i imati djecu, no niti jedna religija u Japanu ne zabranjuje istospolne ili izvanbračne afere pa tako homoseksualna ponašanja

nisu stigmatizirana niti zabranjena u modernom Japanu dok ne ometa društvene i obiteljske obaveze (Pinkerton i Abramson, 1997).

6.6. Hrvatska

U Hrvatskoj se ističe visok stupanj stigmatiziranja svih manjina, pa tako i seksualnih. Iz provedenih istraživanja može se steći opći dojam negativnog stava Hrvata po pitanju homoseksualnosti i zaključiti da je homoseksualnost nešto o čemu se ne treba javno govoriti iako je od 1977. u Hrvatskoj dekriminalizirana muška homoseksualnost. Tada je diskriminatorna dob za pristanak na homoseksualni odnos podignuta na 18 godina, dok je za heteroseksualni odnos dobna granica 14. Dakle, u Hrvatskoj su dozvoljeni spolni donosi pripadnika istog spola ukoliko su oni punoljetni i svojevoljno pristaju na to. Zakonom o ravnopravnosti spolova zabranjena je diskriminacija na temelju bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Također, Ustavom Republike Hrvatske zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti (Ustav Republike Hrvatske, NN 41/2001., čl. 39). Također, homoseksualcima je dozvoljeno služenje vojnog roka u Hrvatskoj vojsci. Svejedno, osobama homoseksualne orijentacije nije dopušteno posvajanje djece. Istraživanje provedeno na studentskoj populaciji ukazalo je na pozitivnije stavove Riječana i Zagrepčana od studenata u Splitu (Parmač, 2005). U izvještaju o stanju ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina iz 2009. godine kao najnegativniji događaj navodi se anti-gay prosvjed protiv gay parade kojemu, unatoč prijavama i upozorenjima, nije zabranjeno održavanje (Juras, 2009). U izvještaju o stanju ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina iz 2010. godine navodi se uznemirujuća činjenica da velika većina osoba koje su doživjele diskriminaciju i nasilje nikada ne prijavi incidente zbog nepovjerenja u hrvatski pravni sustav i straha od razotkrivanja spolne orijentacije. Također, navode se neki homofobni ispadi javnih osoba, poput Zdravka Mamića, župnika Jurčevića ili saborske zastupnice Petir. Nadalje, navode se neki pojedinačni slučajevi nasilja i diskriminacije pripadnika homoseksualne orijentacije (Juras, 2010).

6.7. Druge zemlje i plemena

U velikom broju zemalja, nažalost, homoseksualcima i dalje nisu osigurana niti građanska prava, a neke zemlje još uvijek imaju zakone po kojima je homoseksualnost kažnjiva. Tako je, primjerice, u Afganistanu, Iranu, Jemenu, Mauritaniji, Pakistanu, Saudijskoj Arabiji i Sudanu homoseksualnost kažnjiva smrću.

S druge strane, Američki urođenici u 18. stoljeću, preuzeli su uloge i odjeću žena te druge muškarce za spolne partnere. Danas je taj Berdache fenomen, pretpostavlja se, rasprostranjen od

Irokeza na sjeveroistoku, prema istoku do Prima, Navajo i Mohave plemena, sve do Zapoteca u Meksiku, ali i kod aljaških Eskima. Također, u južnoameričkom plemenu Nambikwara odnos dvaju muškaraca rođaka koji bi jedan drugom mogli oženiti sestru, javan je, za razliku od heterospolnog odnosa, kad se oba partnera zavuku u grmlje, gdje ih nitko ne može vidjeti. Javni homoseksualni odnos pred cijelim plemenom, neki pretpostavljaju, mogao bi biti prosvjed protiv nedostatka žena zbog poligamije.

7. RASA

Provedena istraživanja pokazala su da Afroamerikanci imaju negativnije stavove prema homoseksualnosti od Angloamerikanaca, ali su spremniji podupirati zakone protiv diskriminacije. Religija utječe na negativne stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Naime, Afroamerikanci su religiozniji od bijelaca te ih je većina protestanata. Više o utjecaju religije na stavove prema homoseksualcima bit će navedeno dalje u tekstu. Edukacija je također povezana s većom tolerancijom prema homoseksualnosti. Afroamerikanci će manje vjerojatno ići na fakultet, dok su bijelci obrazovaniji pa time i spremniji pružiti homoseksualcima više slobode. Afroamerikanci i bijelci s višim stupnjem obrazovanja su tolerantniji prema homoseksualnosti, ali i kada su kontrolirane religioznost i edukacija, afroamerikanci imaju negativnije stavove od bijelaca za 4-8%.

Negy i Eisenman (2005; prema Wong, 2008) pretpostavljaju da Afroamerikanci imaju homofobnije stavove od bijelaca zato što mnogi u ranom djetinjstvu dijele krevete i kupaju se zajedno s drugom djecom istog spola. Takva iskustva mogu probuditi homoseksualne impulse koji mogu uzrokovati homofobne stavove. Oko 1987. godine na AIDS se počelo gledati kao na bolest homoseksualca i kao kaznu za neprirodna djela. Iz tog razloga AIDS igra ulogu u negativnim stavovima prema homoseksualnim aktivnostima (Ahmad i Bhugra, 2010). Tako, visoke stope AIDS-a među Afroamerikancima uzrokuju negativne stavove prema homoseksualnosti. Također, muška maskulinost, naglašena u Afroameričkoj kulturi, povezana je s homofobnim stavovima pa je vjerojatnije da će heteroseksualni Afroamerikanci koji pokušavaju održavati maskuline stereotipe biti homofobični (Wong, 2008). Afroamerikanci imaju negative stavove prema paradama i pokretima za prava homoseksualaca, djelomično iz razloga što to uspoređuju s borbama afroamerikanaca za njihova građanska prava (Vincent i sur., 2009).

Iako različiti izvori kazuju da žene imaju tolerantnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije, velika je varijabilnost među ženama u njihovim stavovima prema homoseksualcima. Općenito, Afroamerikanke imaju više spolnih predrasuda od bjelkinja.

Prijetnje koje Afroamerikanke doživljavaju mogu biti i realistične i simbolične. Afroamerikanci koji su homoseksualne orijentacije Afroamerikankama predstavljaju realističnu prijetnju za smanjenim brojem Afroameričkih muškaraca slobodnih za brak. Nadalje, Afroamerikanke mogu pripisati više stope AIDS-a među Afroamerikankama, u usporedbi sa ženama drugih rasa, Afroamerikancima biseksualcima. Takve stavove mogu podupirati osobe iz zdravstva i mediji. Nasuprot realističnim prijetnjama, tu su i simbolične. One opisuju kako percepcija različitih uvjerenja, stavova, morala, standarda i vrijednosti vanjske grupe mogu uzrokovati neželjene primjene u sistemu vrijednosti i kulture vlastite grupe. Heteroseksualne Afroamerikanke, u usporedbi s bjelkinjama, vide i lezbijke i gejeve kao značajnu simboličnu prijetnju njihovoj kulturi. Iako i bijelci mogu vidjeti osobe homoseksualne orijentacije kao simboličku prijetnju, Afroamerikanci su više društveno konzervativni. Također, homoseksualnost može narušiti patrijarhalnu tradiciju Afroameričkog društva.

8. RELIGIJA

Vjeroispovijest, religijska tradicija, odlasci na misu, shvaćanje Biblije kao i slika Boga utječu na stavove prema homoseksualnosti. Sve monoteističke religije oštro osuđuju homoseksualnost kao neprirodan čin. Pojedinci koji se smatraju vrlo religioznima imaju negativnije stavove prema homoseksualcima, za razliku od onih koji su manje religiozni (Calzo i Ward, 2009). Taj je nalaz potvrđen neovisno o tome je li osoba ekstrinzično ili intrinzično religiozno orijentirana. Također, osobe izrazito aktivne u svojoj vjeri manje će vjerojatno zagovarati homoseksualne zajednice i partnerstva (Wong, 2008).

Istraživanja pokazuju da Kršćani, oni konzervativnih vjeroispovijesti, koji često odlaze na misu, doslovno shvaćaju Bibliju i imaju sliku Boga kao ljutog i strogog vjerojatnije će strogo osuditi homoseksualnost (Whitehead, 2010). Teološki konzervatizam je djelomično definiram moralnim konzervatizmom, pa je posljedično snažno povezan s tradicionalnim neodobravanjem homoseksualnosti (Village i Francis, 2008).

Religija je snažno povezana s uvjerenjem da je homoseksualnost stvar izbora. Kontrolabilnost pretpostavlja osobnu odgovornost za ponašanja i rezultira negativnim stavovima prema homoseksualcima i manjom podrškom. Nedavno provedena istraživanja pokazuju da su važnost religije i percipirani uzrok homoseksualnosti važni prediktori stavova prema homoseksualcima i njihovom braku (Olson, Cage i Harrison, 2006; prema Whitehead, 2010). Neki se pak zalažu da je najvažniji i najsnažniji prediktor stavova prema homoseksualnosti i osobama homoseksualne orijentacije atribuirani uzrok homoseksualnosti, odnosno izbora seksualne orijentacije. Osobe koje smatraju da je homoseksualnost rezultat biologije i nasljeđa

vjerojatnije će podupirati prava homoseksualaca i njihove zajednice. Oni, s druge strane, koji smatraju da je homoseksualnost stvar izbora manje će vjerojatno podupirati istospolne zajednice. Postoje problemi u predviđanju stavova prema homoseksualcima ukoliko se homoseksualnost počne gledati kao većinski rezultat genetike. Neka istraživanja predviđaju pozitivnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije i veću potporu njihovim građanskim pravima, no drugi znanstvenici dovode taj nalaz u pitanje. Oni pak smatraju da, ukoliko se pokaže da je homoseksualnost biološki determinirana, društvo neće kretati prema tolerantnijim stavovima već intervenciji. Ako se homoseksualni gen može manipulirati na koji način usmjerit će se pronalaženju lijeka. Za pojedince koji imaju pozitivne stavove prema homoseksualcima biološka objašnjenja homoseksualnosti samo će još ojačati pozitivne stavove, dok će kod osoba s negativnim stavom, on postati još negativniji (Whitehead, 2010).

8.1. Kršćanstvo

Homoseksualnost je za povijesno kršćanstvo slovila kao grijeh koji se rijetko spominjao. Posljednjih desetljeća ona izaziva brojna nova pitanja i dovodi stavove Crkve u pitanje. Homoseksualci odlaze u crkvu i poručuju da je homoseksualnost za njih prirodna te žele prisiliti Crkvu da homoseksualne čini više ne smatra grijehom (Tomašević, 2003). U katolicizmu se govori o spolnosti u Katekizmu Katoličke Crkve proglašenim 1992. godine. Tu se homoseksualnost prikazuje kao teško izopćavanje, a homoseksualnu aktivnost neurednom. Dakle, prema KKC, homoseksualnost je nezdrava i neuredna sklonost. Crkva one koji očituju istospolne težnje ili podupiru tzv. homoseksualnu kulturu ne pušta u sjemenište ni na ređenje (http://hr.scribd.com/doc/36398115/Katekizam-Katolicke-Crkve-PDF). Već spomenuta odluka o ravnopravnosti donesena u Engleskoj 2007. godine pokrenula je mnoge debate o tome kako poslovi koje vode kršćani i kršćanska dobrotvorna društva trebaju prihvatiti klijente koji prakticiraju nešto što oni smatraju moralno krivim. Danas samo oni s izrazito tradicionalnim vrijednostima zaziru od zapošljavanja i usluživanja homoseksualaca.

8.2. Islam

U Islamu se homoseksualno općenje smatra bludom. Pojedine islamske zemlje propisuje vrlo oštro kažnjavanje „protuprirodnog bluda“.

8.3. Protestantizam

Protestantizam također smatra homoseksualnost grijehom, stavovi su im čak negativniji od stavova kršćana. Najnegativnije stavove prema homoseksualnosti imaju upravo konzervativni

protestanti (Wong, 2008). Bog nije stvorio čovjeka sa homoseksualnim željama, već osoba postaje homoseksualna zbog grijeha. Kod evangelističkih protestanata očituje se liberalniji stav prema registriranom partnerstvu nego prema braku. Tomu je vjerojatno tako jer se brak smatra više svetim ritualom, dok su civilne zajednice tek nešto zakonski doneseno i sklopljeno.

9. OSTALE VARIJABLE POVEZANE SA STAVOVIMA

Mnogo je raznolikih varijabli koje su se pokazale značajnima za predikciju stavova prema osobama homoseksualne orijentacije. Najčešće ispitivane su spol, dob, stupanj obrazovanja i mjesto stanovanja. Drugi su visina prihoda, političko opredjeljenje, te osobno poznavanje osobe homoseksualne orijentacije (Schakelford i Besser, 2007).

9.1. Spol

Postoji velika razlika u stavu prema homoseksualnim osobama ovisno o spolu ispitanika. Muškarci generalno imaju negativnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Najučestalije objašnjenje ove razlike u stavovima prema homoseksualcima između muškaraca i žena je da muškarci imaju tradicionalna uvjerenja o spolovima. Takvo stanje zabilježeno je u svim zemljama, no veličina razlike u stavu varira od nacije do nacije. Žene više podupiru zaštitu na poslu i prava homoseksualaca na posvajanje (Wong, 2008).

Postoji razlika u stavovima prema osobama homoseksualne orijentacije ovisno o njihovom spolu. Muškarci redovito izvještavaju o negativnijim stavovima prema gejevima nego prema lezbijkama. Kod žena ta razlika nije izražena. Međutim, neka istraživanja pokazuju da svi ispitanici, neovisno o spolu, imaju negativnije stavove prema homoseksualnim osobama vlastitog spola (Wong, 2008).

9.2. Dob

Dob je važan faktor u determiniranju nečijeg stava prema homoseksualnosti. Istraživanja su pokazala da što su ispitanici stariji, veća je vjerojatnost da imaju negativan stav prema homoseksualcima. Moguće da je podlozi negativnijih stavova starijih proces petrifikacije stavova koji u svojoj osnovi ima konzervativno značenje jer je to faktor očuvanja starih shvaćanja. Tendencija prema petrificiranju stavova pojačava se s godinama pa tako što su ljudi stariji, manje su skloni promjenama (Zvonarević, 1976). Izražen je efekt kohorte. Razlike u socijalizaciji mlađih i starijih može objasniti razlike u stavovima. Promjena u stavovima kohorti pridonosi većoj prihvaćenosti homoseksualnosti i homoseksualnih osoba danas više nego u prošlosti (Wong, 2008).

9.3. Obrazovanje

Što je viši stupanj obrazovanja pojedinca to će on imati tolerantnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Tako Amerikanci s fakultetskim obrazovanjem imaju 26% tolerantnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Edukacija omogućuje pojedincima racionalno, logično, objektivno i kritičko razmišljanje. Takvo razmišljanje omogućuje razdjeljivanje ideologije, emocija i kulture (Wong, 2008). Treba naglasiti, međutim, da je pozitivna korelacija stupnja edukacije i pozitivnog stava neovisna o dobi ispitanika.

9.4. Prethodno iskustvo

Pojedinci koji poznaju više homoseksualaca i imaju s njima bliskije kontakte, imaju pozitivniji stav prema osobama homoseksualne orijentacije. No, moguće je da i heteroseksualne osobe koje imaju pozitivnije stavove su sklonije imati više kontakata s homoseksualcima (Herek i Glunt, 1993; prema Parmač, 2005).

9.5. Studijsko usmjerenje

Kao što je već spomenuto gore u tekstu, postoje razlike u stavovima ovisno o studijskom usmjerenju. Studenti umjetničkih i humanističkih usmjerenja izražavaju pozitivnije stavove od studenata prirodnih znanosti i ekonomije, vjerojatno iz razloga što studenti su humanističkih usmjerenja više uključeni u racionalno i logično razmišljanje koje dovodi do pozitivnijih ili barem neutralnijih stavova (Cao, Wang i Gao, 2010).

9.6. Otvorenost prema iskustvu

Negativni stavovi homoseksualca djelomično proizlaze iz uvjerenja o tradicionalnim spolnim ulogama, a preuzimanje negativnih stavova prema homoseksualnosti demonstrira generalne tradicionalne sisteme vjerovanja. Otvorenost prema iskustvu predstavlja nizak tradicionalizam i suprotnost kognitivnoj rigidnosti pa tako osobe koje ostvaruju visoke rezultate na dimenziji otvorenosti prema iskustvu imaju pozitivnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije i više se zalažu za građanska prava homoseksualca (Minnigerode, 1976; Schakelford i Besser, 2007).

9.7. Feministički stavovi

Osobe s feminističkim stavovima imaju tolerantnije stavove prema homoseksualcima. Homofobni stavovi koreliraju s potrebom za održanjem maskulinih i femininih uloga, kao i potrebom za održanjem dvostrukih standarda između muškog i ženskog spola. Prema nalazima

nekih istraživanja, čini se da pojedinci s negativnim stavom prema homoseksualnosti imaju tradicionalne, stereotipizirane stavove o ženama (Minnigerode, 1976).

9.8. Seksualni konzervatizam

Konzervativni seksualni standardi pridonose antihomoseksualnim stavovima (Parker i Buhra, 2000). Također, neka su istraživanja pronašla povezanost antihomoseksualnih stavova sa seksualnom rigidnošću i osobnom seksualnom krivnjom (Minnigerode, 1976). Pojedinci s najviše izraženom osobnom seksualnom krivnjom imaju najnegativnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije (Dunbar i sur., 1973). Osim što pojedinci s negativnim stavom prema homoseksualnosti imaju tradicionalne stavove o ženama, imaju usko i strogo definirana za njih prihvatljiva seksualna ponašanja, poput oralno-genitalnih aktivnosti il heteroseksualnog analnog odnosa (Dunbar i sur., 1973; Minnigerode, 1976). Također, osjećaju krivnju kada im se jave određeni seksualni impulsi, a u seksualnom odnosu vide samo svrhu reprodukcije (Dunbar i sur., 1973). Novija istraživanja pokazuju da seksualni odgoj u školama i na fakultetima, interakcija s homoseksualcima i otvorene rasprave o homoseksualnosti mogu smanjiti stupanj homofobije kod heteroseksualnih pojedinaca, erotofobiju i seksuali konzervatizam (Wright i Cullen, 2001).

10. MEDIJI

Mediji igraju važnu ulogu u oblikovanju stavova, posebice prema homoseksualnosti. U jednom istraživanju iz 2006. godine demonstriran je utjecaj vizualnih medija na stavove (Ahmad i Bhugra, 2010). Povećana izloženost medijima može povući grupe različitih stavova prema sličnijem gledištu na taj problem. Mediji mogu biti posebno utjecajni jer kontroverzna priroda teme može učiniti da o njoj roditelji i vršnjaci ne razgovaraju, a i iskustva iz prve ruke su ograničena. Tako su mediji primarni izvor informacija o homoseksualnosti za 40 % Amerikanaca koji ne poznaju osobu homoseksualne orijentacije osobno.

Rana istraživanja seksualnog konteksta na televizijskom programu došla su do postotka od nultog do minimalnog za homoseksualne sadržaje. Novija istraživanja indiciraju da se trend polagano mijenja. Tako su 2001. godine znanstvenici došli do nalaza da je homoseksualnih likova bilo u 7,5% drama i komedija, dok je do 2003. taj postotak narastao na 15%.

Iako su homoseksualni likovi rijetko prikazani mentalno bolesnima, prikazi homoseksualaca i dalje odražavaju stereotipna uvjerenja o homoseksualnosti, poput promiskuiteta, zaraženosti HIV-om ili nezadovoljavajućih romantičnih i seksualnih veza. Čak i uspješne komične serije poput „Will & Grace“ mogu podupirati stereotipe jednodimenzionalnim portretiranjem glavnih glumaca kao preokupiranih svojom seksualnošću i nesposobnima održati

dugotrajne veze. Tiskani mediji također potvrđuju stereotipe. U njima nema pozitivnih prikaza seksualnih manjina, njihovih veza, niti se govori o njihovim građanskim pravima. Magazini za tinejdžere konzervativniji su po pitanju seksualnog sadržaja, iako se i to mijenja.

Drugi nalazi pokazuju da homoseksualci u medijima nisu generalno prikazani negativno. U nekim telenovelama homoseksualci su prikazani pozitivno, sa stabilnim vezama, zadovoljni svojom identitetom, što može učiniti stavove gledatelja tolerantnijima. Stavove gledatelja mogu učiniti pozitivnijima i sve učestalije prikazivanje gay pojedinaca uključenih u politiku, ali i tema koje pokušavaju skinuti tabu s homoseksualnosti.

Znanstvenici su došli do zaključka da gledanje TV sadržaja s pozitivno prikazanim likovima homoseksualne orijentacije dovode do manje predrasuda nakon gledanja takvog sadržaja. Studenti koji su češće gledali „ Will & Grace“ imali su manje izražene stereotipe prema muškarcima homoseksualne orijentacije.

Česta izloženost medijima oblikuje stavove pojedinaca onako kako su osobe homoseksualne orijentacije i homoseksualnost prikazani u njima. Ukoliko u medijima dominiraju negativni stavovi, osobe će imati više predrasuda i imati negativnije stavove prema homoseksualcima.

U komedijama, homoseksualci su prikazani jednodimenzionalno, a homoseksualci i homofobija iskorišteni su za humoristično efekt. Drame, telenovele i filmovi, s druge strane, omogućuju dublju i realističniju karakterizaciju.

Gledanje određenih oblika medija povezano je sa stavovima prema homoseksualnosti, koji ne moraju nužno biti ili postati pozitivniji. Tako bjelkinje koje su gledale više telenovela, filmova i drama imaju pozitivnije stavove prema homoseksualnosti, dok su stavovi onih koje su čitale ili čitaju više tinejdžerskih magazina manje tolerantni. Također, Afroamerikanke koje su gledale više komičnih serija imaju negativnije stavove prema homoseksualnosti i osobama homoseksualne orijentacije. Općenito se može reći da žene izložene homoseksualnosti u medijima razvijaju manje tolerantne stavove prema homoseksualcima, dok muškarci razvijaju pozitivnije stavove.

Nadalje, aspekti gledatelja, poput spola i dobi, već postojeći stavovi i stupanj homofobije, većinski usmjeravaju njihove reakcije i utječu na njihovu otvorenost alternativnim porukama (Calzo i Ward, 2009).

11. ZATVOR

Zatvor je ustanova za koju je poznato da neke heteroseksualce „okreće“ homoseksualnosti. Ona je prepoznata kao dio zatvorske kulture već pri prvim istraživanjima života u zatvoru. Pretpostavlja se da su homoseksualni odnosi u zatvoru rezultat deprivacije od heteroseksualnih mogućnosti. Kako bi zadovoljili svoju potrebu za intimnim partnerom, okreću se jedni drugima.

Prevladavanje homoseksualnosti i povećana svjesnost o mogućnosti silovanja u zatvoru, može utjecati na način na koji oni koji po prvi puta dolaze u zatvor vide zatvorski život. Ukoliko se boje seksualne viktimizacije i nju povezuju s homoseksualnošću, mogu se bojati ili čak osuđivati homoseksualnost općenito. Strah se može povezati s homofobijom koja podupire daljnje predrasude o homoseksualcima. Tako, primjerice, osobe u zatvoru mogu izbjegavati one koji su otvoreno homoseksualne orijentacije ili se mogu agresivno suočiti s njima.

Kao i inače, i u zatvorskoj populaciji postoji razlika u stavovima prema homoseksualcima između žena i muškaraca. Žene u zatvoru nisu se slagale s prijedlogom razdvajanja homoseksualne i heteroseksualne populacije, dok su se muškarci i delikventi u popravnim ustanovama slagali da bi trebalo razdvojiti osobe homoseksualne i heteroseksualne orijentacije. Velika većina zatvorenika, uključujući odrasle i muškarce i žene te delikvente smatraju da homoseksualci trebaju imati jednaki tretman kao i heteroseksualci.

U istraživanju Blackburna i suradnika (2010) pokazalo se da će zatvorenici bijelci, muškarci, oni kojima je ostalo više vremena za odslužiti, a i oni koji nisu imali homoseksualne odnose u zatvoru vjerojatnije imati negativne stavove prema homoseksualnosti. Mlađi zatvorenici imali su manje homofobne stavove, kao i oni koji su imali homoseksualne odnose prije ili tijekom odsluženja kazne. Zatvorenice, mlađi i oni homoseksualne ili biseksualne orijentacije bili su spremniji dijeliti ćeliju s osobom homoseksualne orijentacije.

Individualni stavovi igraju ulogu u percipiranju svijeta zatvorenika i utječe na ponašanje u zatvoru tijekom odsluženja zatvorske kazne (Blackburn i sur., 2010).

12. ZAKLJUČAK

Percepcija homoseksualca mijenja se u društvu. Rezultat tomu je njihova veća istaknutost u društvu, legalizacije i aktivističke grupe, ali i promjena u spolnim ulogama (Ahmad i Bhugra, 2010).

Pozitivan stav prema vlastitom seksualnom identitetu može poboljšati psihološko blagostanje te smanjiti vurnerabilnost od infekcije HIV-om. Pozitivni stavovi prema seksualnom identitetu povezani su s višim socioekonomskim statusom i većom socijalnom podrškom. Negativni stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije su ugrađeni u koncept o samom sebi što stvara kod pojedinca stres koji utječe na njegovo blagostanje i negativno utječe na socijalno funkcioniranje. Veća socijalna podrška značajno je povezana s pozitivnim seksualnim identitetom. Prijateljstva pružaju važnu socijalnu bazu za razvoj seksualnog identiteta, budući da većina mladih krije svoju seksualnu orijentaciju od obitelji. Socijalan potpora još je važnija u kolektivističkim društvima (Vu i sur., 2011).

Da zaključimo, autoritarne ličnosti, seksualno konzervativni, visoko religiozni, dogmatisti, tradicionalniji, nižeg obrazovanja, s malo ili nimalo kontakta s osobama homoseksualne orijentacije, stariji, crnci i muškarci vjerojatnije će imati manje liberalne stavove prema homoseksualnosti te negativnije gledati i manje podupirati borbe za njihova prava.

Bez obzira što je društvo učinilo velike korake u prihvaćanju homoseksualaca, predrasude i dalje žive i tužna je istina da na putu do slobode homoseksualce čeka još puno zapreka.

13. LITERATURA

Adams, H.E., Wright, L. W., Lohr, B. A., (1996). *Is homophobia associated with homosexual arousal?* Journal of abnormal psychology, 105*(3),* 440-445.

Ahmad, S., Bhugra, D. (2010). *Homophobia: an updated review of the literature.* Sexual and relationship therapy, 25*(4),* 447-455.

APA (2008). „Answers to your questions anout sexual orientation and homosexuality.“ http://www.apa.org/topics/sexuality/index.aspx#mentalillness

Avery, A., Chase, J., Johansson, L., Litvak, S., Montero, D., Wydra, M. (2007). *America's changing attitudes toward homosexuality, civil unions, and same-gender marriage: 1997-2004.* Social work, 52 *(1).*

Blackburn, A. G., Fowler, S., K., MMullings, J. L., Marquart, J.W. (2010). *Too close for comfort: exploring gender differences in intimate attitudes toward homosexuality in prison*. Am j crim just, 36, 58-72.

Bosanac, G., Bjelić, N. (2002). *Homoseksualnost*. Posjećeno 28.06.2012. na www.gay.hr/portal/opsirno-177.php

Calzo, J. P., Ward, L. M. (2009). *Media exposure and viewers' attitudes toward homosexuality: evidence for mainstreaming or resonance*? Journal of broadcasting & eletronic media, 53*(2),* 280-299.

Cao, H., Wang, P., Gao, Y. (2010). *A survey of Chinese university students' perceptions of and attitudes towards homosexuality.* Social behavior and personality, 38*(6),* 721-728.

Cowell, N. M., (2011). *Public discourse, popular culture and attitudes towards homosexuals in Jamaica.* Social and economic studies, 60 *(1),* 31-60.

Dunbar, J., Brown, M., Amoroso, D. M. (1973). *Some correlates of attitudes toward homosexuality*. The journal of social psychology, 89, 271-279.

Eaves, L. J., Hatemi, P. K., (2008). T*ransmission of attitudes toward abortion and gay rights: effects of genes, social learning and mate selection*. Behav genet, 38, 247-256.

Irelan, D. (2000). *Gay baiting in the military under don't ask, don't tell*. The Nation.

Juras, S. (2009). *Izvještaj o stanju ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina u 2009. godini u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Lezbijska grupa Kontra.

Juras, S. (2010). *Izvještaj o stanju ljudskih prava seksualnih i rodnih manjina u 2010. godini u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Lezbijska grupa Kontra.

Kite, M. E., Deaux, K. (1987). *Gender belief systems: homosexuality and the implict inversion theory.* Psychology of woman quarterly, 11, 83-96.

Kljaić, S. (2005). *Diskriminacija*. U B. Petz (Ur.), Psihologijski rječnik. Jastrebarsko:

Naklada Slap.

Krizmanić, M. (2005). *Homoseksualnost*. U B. Petz (Ur.), Psihologijski rječnik. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Kurelić, Z. (2006). *Je li hrvatski parlament homofobičan*? Politička misao, 68*(3)*, 57-66.

Minnigerode, F. A. (1976). *Attitudes toward homosexuality: feminist attitudes and sexual conservatism*. Sex roles, 2*(4).*

Parker, A., Bhugra, D. (2000). *Attitudes of British medical atudents towards male homosexuality*. Sexual and relationship therapy, 15*(2).*

Parmač, M. (2005). *Stavovi studenata prema osobama homoseksualne orijentacije*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.

Pavlin-Bernardić, N. (2003). *Ispitivanje utjecaja informacije o spolnoj orijentaciji aktera na objašnjavanje uspjeha/neuspjeha ovisno o vrsti zadatka*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.

Pederin, I. (2003). *Spolnost, brak, emancipacija žene i homoseksualnost u povijesti, književnosti i filozofiji*. Crkva u svijetu, 38 *(1)*, 109-141.

Pinkerton S., Abramson P. (1997). Japan. U D. J. West i R.Green (Ur.), Sociolegal control of homosexuality: a multi-nation comparison (str. 67-85). New York: Plenum Press.

Rathus, S. A. (2001). *Temelji psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Shackelford, T. K., Besser, A. (2007). *Predicting attitudes toward homosexuality: insights from personality psychology.* Individual differences research, 5*(2),* 106-114.

Tomašević, L. (2003). *Fenomenologija i moralna prosudba homoseksualnosti*. Crkva u svijetu, 38 *(2),* 241-262.

Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine*, br. 41/2001.

Verweij, K. J. H., Sheaker, S. N., Zietsch, B. P., Eaves, L. J., Bailey, J. M., Boomsma, D. I., Martin, N. G. (2008). *Genetic and environmental influences on individual differences an attitudes toward homosexuality: an Australian twin study*. Behav genet, 38, 257-265.

Village, A., Francis, L. J. (2008). *Attitude toward homosexuality among Anglicans in England: the Effects of theological orientation and personality* Journal of empirical, 21, 68-87.

Vincent, W., Peterson, J.L., Parrott, D.J. (2009). *Differences in African American and White women's attitudes toward lesbians and gay men.* Sex roles, 61, 599-606.

Vu, L., Choi, K., Do, T. (2011). *Correlates of sexual, ethnic, and dual identity: a study of young asian and Pacific Islander men who have seks with man*. Education and prevention, 23*(5)*, 423-436.

Whitehead, A. L. (2010). *Sacred rites and civil rights: religion's effect on attitudes toward same-seks unions and the perceved cause of homosexuality*. Social science quarterly, 91*(1).*

Wong, C., 31.07.2008. „White and African Americans' Attitudes toward Homosexuality: The Effect of Education“ Paper presented at the annual meeting oft he Americsn Sociological Association Annual Meeting, Sheraton Boston and the Boston Marriott Copley Place, MA Online <PDF>. 11.07.2012. preuzeto sa http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/4/2/8/0/p242808_index.html

Wright, L. W. Cullen, J. M. (2001). Reducing college students' homophobia, erotophobia and consevatism levels through a human sexuality course. Journal of seks education & therapy, 26 *(4),* 328-333.

Zvonarević, M. (1976). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.